

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Låt oss prata om läxor

- en studie om hur lärare med olika lång yrkeserfarenhet resonerar om läxor

Lovisa Halldén

Självständigt arbete L3XA1A

Handledare: Johan Häggström

Examinator: Eva Nyberg

Rapportnummer: VT18-2930-020-L3XA1A

Sammanfattning

Titel: Låt oss prata om läxor - en studie om hur lärare med olika lång yrkeserfarenhet resonerar om läxor, Let's talk about homework - a study of how teachers with different long-term professional experience argue about homework

Författare: Lovisa Halldén

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Handledare: Johan Häggström

Examinator: Eva Nyberg

Rapportnummer: VT18-2930-020-L3XA1A

Nyckelord: läxor, lärare, erfarenhet, matematik, svenska

Det talas om samhällets ständiga utveckling och visst kan samtliga av oss vittna om samhällets framfart och progression i allmänhet. Likväl förekommer läxor som de alltid gjort, i skolans värld. Det finns inga regler angående brukandet av läxor, därav är det upp till varje lärare hur de väljer att tillämpa och utforma dem. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur lärare resonerar om läxor i svenska och matematik och vilka möjligheter och svårigheter de ser med att använda läxor som en del av undervisningen. Studien avser också att undersöka om resonemangen skiljer sig mellan lärare med lång erfarenhet i jämförelse med de med mindre erfarenhet. Har antalet år som verksam lärare någon betydelse för hur synen på läxor ser ut?

Fyra lärare deltar i djupintervjuer i studien. Två av dem är lärare med lång erfarenhet och det innebär att de varit verksamma lärare i mer än fem år. Två av deltagarna är lärare med mindre erfarenhet och det innebär att varit verksamma max fem år inom yrket. Intervjuerna spelades in och transkriberades varpå ett resultat kunde urskiljas.

Av resultatet går att utläsa att lärarnas resonemang i många fall är enhetliga. Samtliga menar att läsläxa är den mest primära läxan eftersom det krävs goda läskunskaper även i resterande ämnen. En av de skillnader som förekommer är att mindre erfarna lärare ställer sig mer skeptiska till brukandet av läxor än vad de erfarna lärarna gör.

Innehåll

INLEDNING.....	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	6
BAKGRUND	6
TIDIGARE FORSKNING	7
LÄXOR	7
Definition av läxor.....	7
Varför lärare använder läxor.....	7
Lärares resonemang om läxor.....	8
Vikten av att förklara syftet.....	8
Uppföljning av läxor.....	8
Individanpassade läxor.....	8
FÖRDELAR OCH NACKDELAR.....	9
Fördelar.....	9
Nackdelar.....	9
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	11
SVENSKA	11
Läsinlärning.....	11
Anpassning	12
Problematik med bristfällig undervisning.....	12
MATEMATIK.....	12
Matematikinlärning.....	12
Anpassning	12
PIAGET - KOGNITIVA STADIER OCH UTVECKLINGSNIVÅER	13
Utvecklingsstadier.....	13
Anpassning	13
METOD	14
VAL AV METOD	14
Motivering till semistrukturerade intervjuer.....	14
Datainsamling med studiekamrat.....	14
Semistrukturerade intervjuer.....	15
URVAL OCH DELTAGARE	15
GENOMFÖRANDE.....	16
Analysering av data.....	16
Forskningsetiska aspekter.....	17
METODDISKUSSION	17
Tillförlitlighet.....	17
Datainsamling med studiekamrat.....	18
RESULTAT	19
ERFARNA LÄRARE OM LÄXOR INOM SVENSKA OCH MATEMATIK.....	19
Läxor i ämnet svenska.....	19
Läxor i ämnet matematik.....	21
Syften med läxor.....	22
För- och nackdelar med läxor.....	22
Sammanfattning.....	23
MINDRE ERFARNA LÄRARE OM LÄXOR I SVENSKA OCH MATEMATIK.....	24
Läxor i ämnet svenska.....	24
Läxor i ämnet matematik.....	25
Syftet med läxor.....	26

<i>För- och nackdelar med läxor</i>	<i>27</i>
<i>Sammanfattning</i>	<i>28</i>
RESULTATSDISKUSSION	29
JÄMFÖRELSE AV ERFARNA OCH MINDRE ERFARNA LÄRARES SYN PÅ LÄXOR	29
<i>Likheter</i>	<i>29</i>
<i>Skillnader</i>	<i>31</i>
DISKUSSION	34
REFLEKTION KRING STUDIEN	35
<i>Didaktiska implikationer</i>	<i>35</i>
<i>Vidare forskning</i>	<i>35</i>
REFERENSER	36
<i>Bilaga 1</i>	<i>39</i>

Inledning

Det talas om samhällets ständiga utveckling och visst kan samtliga av oss vittna om samhällets framfart och progression i allmänhet. Likväl förekommer läxor som de alltid gjort, i skolans värld (Rudman, 2014). Det finns varken krav från skollagen eller andra regler angående tillämpning av läxor, vilket innebär att de inte är obligatoriska. Det är valfritt för varje enskild skola att ge eleverna läxor eller inte (Skolverket, 2014b). I praktiken väljer dock majoriteten av skolledningar att läxor används som arbetsverktyg. En anledning till det är att skolan då framträder som seriös för föräldrar och allmänhet. De akademiska normer och förväntningar som skolan ställer på elever tenderar att ses som en väg till goda akademiska prestationer hos många individer (Brock, Lapp, Flood, Fisher & Tao Han, 2007).

Genom åren har lärare verkat utifrån olika läroplaner. Den senaste i raden, ”Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011”, har utformats med hänsyn till vår nu decentraliserade skola. Medan skolan tidigare styrdes av skolöverstyrelsen och riktlinjer ovanifrån reglerade ramen för lärarnas undervisning, lägger nuvarande målstyrda skola ett större ansvar på läraren som har en friare arbetsroll (Thelin, 2017). Därmed är lärarens ansvar betydande för så väl utformningen av undervisningen som tillämpning och utformning av läxor.

Vanligtvis tillämpas läxor i skolans lägre åldrar, där läsläxa är den allra vanligaste och enligt flertalet lärare även den mest primära, vilket bland annat studien av Brock et al., (2007) vittnar om. Att barn vid tidig ålder läser mycket är väsentligt för deras ordförråd och läsutveckling. De som läser mycket får ett rikare ordförråd än de som inte gör det och ett rikt ordförråd är en förutsättning för en god läsförståelse. Det i sin tur, påtalar Morgan och Fuchs (2007), bidrar till en större motivation för att läsa hos elever. Detta är en bidragande faktor till läsläxa, menar Alatalo (2011), då den tid skolan ger för läsning är otillräcklig.

Enligt Kralovec (2007) finns flertalet motiv till varför läxor ges ut. Lärare belyser fördelar med läxor såsom att de skapar kontakt mellan hem och skola, samt att de bidrar till elevernas ansvarstagande och självständighet. Dessa fördelar finner stöd i Skolverket (2017) som dels beskriver hemkontakten som en förutsättning för elevers utveckling, och även föreskriver att elever ska ta ett ansvar för sin personliga utveckling. De nackdelar med läxor som lyfts fram av lärare har att göra med att stöttningen hemifrån kan variera stort vilket kan innebära att de elever som är i störst behov av stöd blir mest lidande. Bidragande faktorer till varför stödet hemifrån varierar är bland annat socioekonomiska och kulturella. Inom vissa kulturer anses det vara olämpligt att som förälder blanda sig i skolans angelägenheter och i vissa fall har föräldrar inte tillräckliga kunskaper för att hjälpa sina barn. Ibland kan föräldrars bristande stöd bero på ointresse (Grootenboer, 2009; Kralovec, 2007).

Flera av dagens verksamma lärare har arbetat under olika omständigheter och verkat under en eller flera läroplaner. Lärarna har olika lång arbetslivserfarenhet beroende på hur många år de varit aktiva inom yrket. Innebär det att lärare också har skilda uppfattningar beträffande läxans roll beroende på deras erfarenhet inom yrket? Detta är vad uppsatsen syftar till att undersöka närmare.

Slutligen bör nämnas att undersökningen är en fortsättning på en tidigare litteraturstudie som utfördes tillsammans med Hanna Bäckström, medstudent vid lärarprogrammet. I studien undersöktes lärares och elevers inställning till läxor, framförallt i matematikämnet.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur lärare resonerar om läxor i svenska och matematik och vilka möjligheter och svårigheter de ser med att använda läxor som en del av undervisningen. Studien avser också att undersöka om resonemangen skiljer sig mellan lärare med lång erfarenhet i jämförelse med de med mindre erfarenhet av att arbeta som lärare. Har antalet år som verksam lärare någon betydelse för hur synen på läxor ser ut?

- Hur resonerar lärare i grundskolans tidigare årskurser om läxor?
- Vilka likheter och skillnader finns mellan erfarna och mindre erfarna lärare?

Bakgrund

Idag finns varken tydliga rekommendationer från Skolverket eller direkta anvisningar angående läxor i "Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011". Så förefaller det ha varit sedan 1994 då *Lpo 94* sattes i bruk (Skolverket, 2017; Utbildningsdepartementet, 1994). Läxor som arbetsverktyg har sällan omnämnts i skolans styrdokument, men har i praktiken använts under lång tid. I de fem läroplaner som förekommit genom den svenska skolans historia har läxor nämnts som ett självklart inslag i skolans undervisning vid två tillfällen. I Läroplanen för grundskolan 1962 beskrivs läxor – som då benämns som hemuppgifter, som en del av elevers arbetsfostran samt ett sätt att befästa kunskap. I Läroplanen för grundskolan 1980 beskrivs läxor som ett viktigt inslag i skolans arbetsform. Detta är sista tillfället läxor nämns som en arbetsmetod i styrdokumentet, men att läxan, som en del av undervisningen, har fortsatt att genomsyra skolans principer allt sedan dess är ett faktum (Kralovec, 2007; Skolöverstyrelsen, 1962; Skolöverstyrelsen, 1980).

Debatten kring läxor har varit högaktuell i media under flera år och åsikterna som framkommer angående läxor tycks vara otaliga (Lärarnas tidning, 2004). Diskussionerna berör bland annat läxans "vara" eller "inte vara" och läxors negativa påverkan på elever.

Somliga anser att läxor missgynnar yngre elever då det bland annat kan vara problematiskt för de yngre eleverna att utföra självständiga uppgifter (Alm, 2014; Lociz, 2016). I och med det är även stöttningen hemifrån ett aktuellt ämne i pågående debatter. Orättvisa hemförhållanden ger elever olika förutsättningar för att utföra läxor. Enligt läroplanen för grundskolan (2017) ska skolan syfta till likvärdig utbildning och ta hänsyn till varje individs förutsättningar och behov (Skolverket, 2017), men följs det när man väljer att bruka läxor? Å andra sidan menar vissa att om stöttningen hemifrån fungerar och föräldrar hjälper sina barn med läxor kan den ha en positiv effekt för elevers förmåga att utvärdera sina prestationer och det värderas högt för elevers effekt på lärande (Lärarnas tidning, 2004; Lociz, 2016).

Utbildning inom läxor är ännu inget som förekommer så varför väljer lärare att bruka läxor egentligen? Är det på grund av de traditioner skolan lever kvar i, gammal vana, eller resonerar lärarna på annat sätt?

Tidigare forskning

Läxor

Definition av läxor

I folkmun benämns det vanligtvis som *läxa*, men titlarna är många och *hemarbete* eller *hemuppgift* är ytterligare två vanliga benämningar för det. Trots olika benämningar är definitionen hos forskare vanligtvis densamma, det vill säga att det är något som ska utföras utanför skoltid. Flera anser det vara en uppgift som ska utföras hemma (De Wittea & Van Klaverena, 2014; Kristoffersson, 2015), men det finns även de som menar att läxor kan utföras på skolan, så länge det sker utanför lektionstiden (Brock et al., 2007; Kralovec, 2007; Kristoffersson, 2015).

Läxor förekommer i blandande varianter inom olika ämnen. Inom svenska är det vanligtvis texter som eleven ska läsa, eller någon form av skrivläxa (Brock et al., 2007). Inom matematiken är det mer varierade uppgifter, men repetitionsuppgifter som multiplikationstabellen eller problemlösningssuppgifter är vanligt förekommande läxor (Brock et al., 2007; Kristoffersson, 2015).

Flera är överens om att elever bör utföra läxor utanför skoltid men att det samtidigt är avgörande *hur* läxor används (De Wittea & Van Klaverena, 2014; Tam & Chan, 2016). Läxorna bör ha ett tydligt syfte för att vara framgångsrika förklarar De Wittea och Van Klaverena (2014). Försättningsvis menar de att läxor bör vara ett komplement i undervisningen snarare än ett substitut. Ett komplement som syftar till att låta elever befästa sina kunskaper och repetera förvärvad kunskap. Vidare förklarar De Wittea och Van Klaverena (2014) att lärares val av uppgift, samt utformning av den, har stor betydelse för om en läxa är framgångsrik. Även Tam och Chan (2016) belyser vikten av att lärare varierar läxor, såväl beträffande mängd som utformande för att elever ständigt ska känna motivation och engagemang. De påtalar att om lärare delar ut läxor enbart för sakens skull endast skapar en massproduktion som vanligtvis innebär att såväl kvalitén som syftet med läxor går förlorad. Kristoffersson (2015) menar att lärare bör anpassa svårighetsgraden på läxor efter de enskilda elevernas förutsättningar. Det är inte alltid ultimat med samma läxa till alla elever. Det finns vissa aspekter lärare ständigt bör ta hänsyn till vid läxutgivning. Dels att elever har olika möjlighet till stöttning hemifrån, dels att kunskapsnivån är varierad. Detta kan exempelvis åtgärdas genom att mängd på läxa varieras till fler eller färre matematiktal eller ett längre eller kortare stycke text, eller att elever ges olika typer av text.

Varför lärare använder läxor

Enligt Kristoffersson (2015) brukas läxor av lärare inte på grund av hänseende till traditioner utan snarare i syfte att kompensera för den bristfälliga lektionstiden. Läxorna ses av lärare också som en metod för elever att repetera och befästa kunskap. Denna så kallade metod gällande repetition av vissa uppgifter anses vara en nödvändighet men bör utövas i hemmet för att frigöra lektionstid för annat (Kristoffersson, 2015).

Det finns en föreställning om att den kunskap som sker i skolan ska reflekteras i läxor. Det vill säga att läxor bör behandla de områden som framhävs i undervisningen under skoltid. Majoriteten av lärare anser att läxor främjar både elevers kunskapsutveckling, men även den kognitiva utvecklingen (Matei & Ciascai, 2015; Tam & Chan, 2016). Enligt De Witte och Van Klaverena (2014) är goda skolprestationer ett resultat av hemläxor eftersom eleverna genom läxor ges möjlighet till att repetera och befästa de ämnen som undervisats i skolan. Den befästa kunskapen är sedan användbar i kommande undervisning. Huruvida det överensstämmer med samtliga elever är dock en kvarstående fråga.

Lärares resonemang om läxor

Många lärare anser att läxor å ena sidan är en bidragande faktor beträffande elevers utveckling och de ställer sig positiva till de möjligheter läxor skapar för elever. Till största del anser lärare att läxor bidrar till att stärka olika färdigheter som eftersträvas hos elever i de yngre åldrarna. Färdigheterna innefattar självständighet och ansvarstagande samt kunskapsutvecklande inom ämnena i skolan (Matei & Ciascai, 2015; Tam & Chan, 2016).

Lärare innehar olika åsikter angående läxor, men de flesta ställer sig positiva till dem. Dock är det väsentligt hur lärare uttrycker sig gällande läxor i klassrummet då det påverkar elevers inställning till dem (Hagger et al., 2016). En lärare som är villigt inställd till läxor bidrar ofta till engagerade elever, medan om en lärare har en mer negativ inställning till läxor kan det bidra till likgiltiga elever, menar Tam och Chan (2016).

Vikten av att förklara syftet

Beträffande läxor är majoriteten av elever i de yngre åldrarna i behov av stöttning, vilket är en uppgift som å ena sidan ligger hos lärare men å andra sidan kräver engagemang och support från hemmet där föräldrar har en avgörande roll (Hang, Wan & Peng, 2011). Saam och Joeng (2013) belyser kommunikationen lärare, elever och föräldrar sinsemellan och menar att en väl fungerande kommunikation, där tydliga avsikter med läxor klarläggs, är en förutsättning för ett väl fungerande koncept gällande läxor. Att lärare är konsekventa beträffande sitt syfte med läxor är därmed en viktig faktor för att använda dem.

Uppföljning av läxor

Enligt Tam och Chan (2016) är det av stor vikt att elever får arbeta med läxor som förbinds med undervisning och lektioner eftersom de då når insikt och förståelse gällande det som uträttas i skolan. Försättningsvis menar Tam och Chan (2016) att det är en angelägenhet att läxor följs upp i skolan genom en uppföljningsaktivitet eftersom det ger en grund för elevers förståelse för läxans syfte och försättningsvis utvecklar detta elevens läroprocess som de sedan kan använda sig av under skoltid. En uppföljningsprocess som är lärares ansvar att eftersträva och planera in i undervisningen.

Individanpassade läxor

Vid undervisning bör individanpassning tillgodoses eftersom elever är och lär olika och detsamma gäller beträffande läxor. En mer individanpassad läxa kan ge mer motivation till att läxan uträttas (Kristoffersson, 2015; Rudman 2014). Dock menar Rudman (2014) att ständig individanpassning kan vara problematiskt sett till lärares tid och förutsättningar då det blir en större arbetsbelastning. En arbetsbörda som å ena sidan möjligen är värd tiden om elevers

resultat förbättras och inställningen till skolan blir mer positiv. Men som å andra sidan kan leda till att lärares engagemang försvagas om elevers prestationer inte förbättras.

Kristoffersson (2015) påtalar vikten av feedback på läxor, vilket är ett ansvar som ligger hos lärare. Huruvida denna feedback ges varierar, men bland annat kan det ske via muntliga eller skriftliga kommentarer. Vidare förklarar Matei och Ciasca (2015) att bedömning bör ske varierat likväl som utformningen av läxor ska varieras. Enformiga eller ständigt liknande bedömningar kan skapa ett ointresse hos elever. Därav förespråkas variationsrik konstruktiv kritik som inspirerar elever.

Fördelar och nackdelar

Fördelar

Enligt Saam och Joeng (2013) belyser många lärare flera fördelar med läxor. Vidare förklarar de att lärare anser att läxor är en god grund för fungerande koppling mellan hem och skola.

En liknande fördel, menar Kristoffersson (2015), som lärare lyfter syftar till att föräldrar vanligtvis blir mer involverade i sina barns skolgång när de har läxor. Det anses vara en klar fördel, då föräldrarna på så vis får insyn både i sitt barns kunskapsutveckling och vad som försiggår i skolan. Därmed fungerar läxorna som en länk mellan hem och skola.

Ytterligare fördel som lärare lyfter är att läxor utvecklar elevers kognitiva förmåga samt elevers ansvarstagande och självständighet. Dessa är faktorer som även många lärare påpekar är viktiga för att eleverna ska kunna verka i samhället (Saam & Joeng, 2013).

Enligt Tam och Chan (2016) är syftet med läxor att de ska gynna elevers långsiktiga lärande. Samtidigt påpekar de att läxor även kan utgöra underlag för lärares självreflektion, då elevernas läxresultat i många fall speglar undervisningens kvalitet. Därmed kan tillämpning av läxor som ett led i undervisningen vara viktig för lärares professionalitet och en given fördel för lärares kompetensutveckling.

Nackdelar

En nackdel som många lärare lyfter är att stöttningen hemifrån är en orättvis faktor och med hänvisning till det menar att alla elever inte får den hjälp med läxor som de ibland kan behöva (Hang, Wan & Peng, 2011).

Trots att det finns flera fördelar som läxor bidrar till angående kontakten med hemmet poängterar lärare att läxor även kan bidra till negativa konsekvenser inom familjer. De menar att det snarare förekommer tjt och bråk när läxor ska utföras, än mysiga familjestunder. Ytterligare ett problem som Grootenboer (2009) åskådliggör är hur föräldrars kunskaper inte stämmer överens med det som undervisas i skolan. Det vill säga att föräldrar lär sina barn "fel" sätt att lösa uppgifter och om det är så riskerar hjälpsamma föräldrar bidra till mer problematik än nytta eftersom elever behöver läras om när de är i skolan.

Lärare belyser en nackdel de är väl medvetna om angående läxor och svaga elever. De menar att en stor problematik angående läxor handlar om att läxor tenderar att missgynna vissa elever, i synnerhet de som av olika anledningar redan har svårt i skolan eller saknar stöttning hemifrån. Omotiverade elever med redan dåliga resultat i skolan, kan genom de

omständigheter läxor medför, påverkas negativt och exempelvis få ett än sämre självförtroende när resultaten inte blir framgångsrika (Kristoffersson, 2015; Matei & Ciascai, 2015; Rudman, 2014).

Numera blir det allt vanligare med schemalagd läxläsning, det vill säga avsatt tid för läxarbete efter skoltid, men som sker på skolan. En nackdel med detta som lärare vittnar om är att det kräver att de finns tillgängliga och påpekar sin brist på tid. Lärare menar att tillfällen som läxläsning efter skoltid kräver deras närvarande för stöttning till elever, men möten och planeringstid är ett ständigt hinder för att hinna med (Kristoffersson, 2015).

Teoretiska utgångspunkter

I kommande avsnitt kommer följande teorier behandlas och tydliggöras. Taubes (2013) teori gällande grunden för läsning och Fridolfssons (2015) exemplifiering av läsmetoderna *Top down* och *Bottom up*, stödjer lärandet i ämnet svenska. De aspekter som är väsentliga vid inläring av ämnet matematik lyfts utifrån Löwing (2008). Slutligen förklaras Piagets teori om elevers individuella nivåer för lärande utifrån tolkningar av Säljö (2014).

Den empiriska undersökningen i denna uppsats lutar sig mot nämnda teorier då de kan kopplas samman med ämnet läxor utifrån följande aspekter:

Taube (2013) talar om upprepad och mångsidig lästräning där blir läsläxan aktuell, då den kan tänkas vara en metod för att utveckla lässkickligheten, både inom läsflyt och läsförståelse. Försättningsvis belyser Taube (2013) vikten av varierade arbetsformer för att motivera eleven samt individanpassade uppgifter eftersom alla elever är och lär olika. Därmed lyfts två metoder som skulle kunna ses som ett sätt att variera läsningen på och därmed en metod för anpassning av läsning som läsläxa (Fridolfsson, 2015).

Löwing (2008) påtalar vikten av att individanpassa matematikuppgifter i undervisningen. Då läxor, av många ses som en del av undervisningen, är det av stor vikt att även de anpassas utifrån elevers förutsättningar.

Enligt Säljö (2014) innebär Piagets teorier om utvecklingsnivåer att läxor behöver vara anpassade till varje enskild individ för att vara meningsfulla. Elever kan befinna sig på olika nivåer för att kunna erhålla viss kunskap och därmed lyfts vikten av att lärare bör ha en insikt om det när de utformar uppgifter (Säljö, 2014).

Svenska

Läsinläring

Enligt Taube (2013) kräver läsinläring undervisning eftersom elever inte utvecklar läsförmåga på samma automatiska vis som talförmåga. Talförmågan sker vanligen när barn växer upp men läsning kräver att eleven förstår vad som står skrivet. Med detta menas att för att förstå vad som står skrivet behöver eleven kunna avkoda symboler samt ha en förståelse för dem. Med hänvisning till detta påtalar Taube (2013) att barn behöver träna på att läsa, mycket och ofta, för att utveckla en god kunskap inom läsning.

Taube (2011) förklarar att grunden för läsning är sammankopplingen mellan att avkoda, förstå och känna motivation. Avkodning innebär att kunna avkoda symboler. Förståelse för det skrivna innebär att kunna läsa såväl på, bortom och mellan raderna i en text. För att finna ett intresse i läsning krävs också att det finns en motivation till det, exempelvis genom att innehållet i texten är relevant för eleven. Egna erfarenheter och kunskaper är centralt när läsaren tolkar en text och ett brett ordförråd är en grund för att vidga tolkningsförmågan. Fridolfsson (2015) belyser att variationsrika läsningstillfällen skapar kunskap inom lässkicklighet.

Taube (2011) menar att det är betydelsefullt att elever känner en trygghet i sin läsning, både beträffande att upprätthålla självförtroende men även för att bevara motivationen. En väg till

trygghet är diskussioner i helklass, som är en grund för att fånga alla elevers intresse samt ge elever möjlighet till förståelse (Taube, 2011).

Anpassning

Taube (2013) menar att läsinlärning är olika för alla individer och det är grundläggande att variera och anpassa den. Med detta menas att variation kan ske via högläsning eller läsövningar där nivåerna på uppgifterna anpassas efter varje individs nivå.

Fridolfsson (2015) belyser två metoder som används vid läsinlärning och följande två metoder skulle kunna ses som en variant av anpassning inom läsning. Den ena är *Top down* och innebär att hela texten fungerar som utgångspunkt. Texten bryts sedan ner i mindre delar och denna variant byggs oftast på elevers tidigare erfarenhet. Den andra metoden är *Bottom up* och den innebär att texten inledningsvis bryts ner i mindre delar och enskilda begrepp fungerar som utgångspunkt, tillskillnad från hela texten som i *Top down*. Metoden handlar om att först få en förståelse om begreppet som sedan utgör en grund då texten utvecklas i sin helhet (Fridolfsson, 2015).

Problematik med bristfällig undervisning

Taube (2013) lyfter att misslyckanden hos elever inte alls behöver bero på elevens intelligens, nedsatt kognitiv förmåga eller att eleven har någon form av diagnos. Det är snarare en bristfällig undervisning eller för lite lästräning som är grunden till elevers dåliga läsresultat. Vidare förklarar Taube (2013) att orsaker som vanligtvis ligger till grund för lässvårigheter är att eleverna inte har en tillräckligt utvecklad avkodningsförmåga. I avsaknad av denna blir läsning påfrestande och kan ge upphov till sämre läsförståelse och motivation.

Matematik

Matematikinlärning

Enligt Löwing (2008) kan matematikinlärning delas in i två sammanhållande perspektiv som är beroende av varandra. Det ena är förståelseperspektivet som belyser att om eleven inte förstår beräkningen i en matematikuppgift blir det problematiskt att utföra den. Det andra perspektivet handlar om färdighetsträning. Vissa procedurer bör automatiseras så att elevens uppmärksamhet istället kan riktas mot matematiska innebörder. Om eleven inte kan träna på uppgiften kan det samtidigt skapa problem för förståelsen av den.

Anpassning

Flera aspekter bör tas hänsyn till för ett framgångsrikt elevresultat inom matematik. Dessa är följande: ämnesinnehåll, lektionsplanering, undervisning, utvärdering och anpassning, där samtliga måste samspela.

Utöver nämnda aspekter är lärarens roll en avgörande faktor då hen är den som behöver ta hänsyn till dem. Läraren bör även ha en god ämneskunskap för att kunna göra "rätt" didaktiska val och anpassa undervisningen för varje enskild elev. Bland annat menar Löwing (2008) att undervisningen bör utgå från elevers förkunskaper samt förklaras på en konkret nivå. Elever kan först då tillgodogöra sig ny och mer avancerad kunskap.

Piaget - kognitiva stadier och utvecklingsnivåer

När Säljö (2014) skildrar Piaget och hans utvecklingspsykologi talas det om den kognitiva förmågan där framförallt perception, problemlösning, minne, beslutsfattande, lärande och textförståelse innefattas.

Utvecklingsstadier

Säljö (2014) beskriver Piaget som en företrädare för den rationalistiska traditionen, enligt vilken kognitiva funktioner utvecklas genom att fokus läggs på den tankeprocess som leder till svaret, snarare än på själva svaret. Vidare berörs de olika stadier, som Piaget, enligt Säljö (2014), menar att en människa genomgår under sin uppväxt. Det är ett antal stadier, där varje stadie utvecklar olika kognitiva förmågor hos en individ. Först när ett visst stadium är nått, en viss ålder, möjliggörs tillfällen för olika typer av lärande. Slutligen utvecklas förmågan att uppfatta, resonera och förstå på ett moget vis.

Anpassning

Med hänsyn till nämnda stadier behöver lärare, enligt Säljö (2014), anpassa undervisning utefter det stadium barnets tänkande befinner sig på. Det kan ses som att ett visst stadium förordar en viss kunskap och för att kunna lära måste barnets tänkande befinna sig på rätt stadium menar Säljö (2014).

Vidare förklarar Säljö (2014) att Piagets syn på lärande och barns kognitiva förmågor förordar att de behöver utvecklas i sin egen takt och får göra egna erfarenheter. Självstyrda och undersökande arbetssätt behöver vara omfattande i undervisningen menar Säljö (2014) och utveckling sker när individen själv får vara kunskapssökande. Fortsättningsvis tolkar Säljö (2014) det som en viktig aspekt och att lärtillfällen, samt arbetsformer som är stimulerande för barnen, bör erbjudas i skolan. Men även lärares passivitet har en bidragande roll i utvecklingen eftersom barnens utveckling sker succesivt och inte kan påskyndas. När ett barn exempelvis förstår vad de för närvarande håller på med inom matematiken befinner de sig på rätt stadium för uppgiften och behöver inte lärarens stöd (Säljö, 2014).

Metod

Val av metod

Motivering till semistrukturerade intervjuer

Uppsatsen avgränsas till brukandet av läxor, inom svenska och matematik, i skolans lägre åldrar. Då studien berör lärares resonemang angående läxor inom nämnda två ämnen var det nödvändigt att välja en metod som möjliggjorde för svar som är relevanta för studien. Genom semistrukturerad intervju kunde öppna frågor som exempelvis ”Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med läxor?” ställas (Bilaga 1).

Semistrukturerad intervju upplevdes som en lämplig metod då utformningen är av enkel struktur och frågor relaterade till ämnet kan formuleras adekvat och är enkla att framföra. Bryman (2011) påpekar att problematik med denna metod är att intervjuaren behöver vara neutral under intervjun. Exempelvis genom att inte förmedla känslor via ansiktsuttryck, vilket kan påverka respondenten. Att ständigt hålla sig till ämnet upplevdes även som problematiskt, då följdfrågor lätt kan spåra in på andra ämnen (Bryman, 2011).

En semistrukturerad intervju valdes. Det innebär att intervjuarna strukturerat följer samma huvudfrågor som båda är pålästa på. Valfria, men aktuella, följdfrågor ställdes och utgjorde en grund i samtalet som skulle framkalla en bekvämlighetskänsla hos respondenten, vilket kändes viktigt för att framkalla ärliga svar. Frågorna strukturerades så de följde en röd tråd för att samtalet skulle upplevas professionellt. Ett problem med två skilda intervjuare och skilda frågeställningar är att följdfrågor som ställs vanligtvis sker utifrån det perspektiv som intresserar den som intervjuar (Bryman, 2011). Dock fanns samtliga frågeställningar att tillgå under intervjuerna och intervjuaren kunde, vid behov, ta stöd av dem för att på så vis ställa relevanta följdfrågor för berörda studier.

Datainsamling med studiekamrat

Intervjuerna har utförts i samarbete med Hanna Bäckström och det empiriska materialet utgör underlag för både denna och tidigare nämnda medstudentens uppsats. Frågorna under intervjuerna är utformade av oss båda (Bilaga 1). Detta för att ge adekvat underlag för bådas studier eftersom frågeställning och syfte skiljer sig åt. Denna studie syftar till att undersöka skillnaden mellan erfarna och mindre erfarna lärares resonemang angående läxor i svenska och matematik medan nämnda studiekamrats undersöker hur lärare resonerar om skillnader mellan läxor i ämnena svenska och matematik. Det innebär att det i stor utsträckning är olika vinklar av intervjuerna som framhävs i respektive uppsats samt att det gemensamma materialet analyseras på skilda vis.

Syftet med att samla empiri tillsammans med en studiekamrat var att det skulle ge ett större underlag för studierna. Dock blev det inte som vi tänkt på grund av tidsbrist och att urvalet krävde aspekter som att lärarna skulle ha mindre än fem års erfarenhet inom läraryrket. Eftersom denna uppsats bland annat syftade till att jämföra lärare med mindre och längre erfarenhet upplevdes att ett jämnt antal deltagare från båda grupperna skulle frambringa ett mer rättvist och jämförbart resultat. Att hitta lärare som var villiga att delta i studien var

framförallt problematiskt när det kom till de lärarna med mindre erfarenhet, då det var flera som tackade nej till att delta bland annat på grund av tidsbrist. Av motivet att ha lika många deltagare i varje grupp begränsades därför antalet respondenter till fyra totalt.

Semistrukturerade intervjuer

Intervjuerna var så kallade semistrukturerade, vilka byggs upp av ett antal förberedda frågor som i största mån följs under intervjun. Enligt Bryman (2011) möjliggör semistrukturerade intervjuer för användning av följdfrågor eller omflyttning av frågor under intervjun. Det i sin tur ger möjlighet till mer utvecklade svar om så skulle behövas. Intervjuerna bandades eftersom det är viktigt att svaren antecknas så exakt som möjligt påtalar Bryman (2011). På så vis kunde fokus ägnas åt själva intervjun när data samlades in och därmed kunde detaljerade svar noggrant transkriberas vid senare tillfälle.

Bryman (2011) förklarar vikten av att hålla sig till frågeschemat och ordningsföljden då det bland annat finns en risk att intervjuaren påverkar den svarande. Särskilt i ”ansikte mot ansikte” intervjuer där bland annat minspel och kroppsuttryck kan påverka respondenten. Genom att intervjuaren håller sig till det berörda frågeschemat kan sådana aspekter undvikas.

En viktig regel att förhålla sig till vid intervjuer är att inte ställa några frågor angående ålder och social bakgrund i början av intervjun eftersom det är viktigt att fånga respondentens intresse. Frågor som känns irrelevanta för respondenten kan komma att skapa en likgiltighet hos denne och svaren kan bli lidande. Därmed valdes att börja intervjun med en öppen fråga för att skapa engagemang. Följande intervjufrågor bestod av både öppna och slutna frågor. Anledningen till valet av varierade var för att undvika skeva svar som kan göra att trovärdigheten sjunker (Bryman, 2011).

Då flera av frågorna var av liknande karaktär hände det att respondenten ibland svarade på en fråga innan den ställts. Enligt Bryman (2011) ska frågan ställas igen trots att den redan besvarats. Att respondenten får upprepa sitt svar kan upplevas som förvirrande eller enformigt för denne, men det är betydande att ordningsföljden inte skiljer sig åt i en surveyundersökning.

Urval och deltagare

Lärarna i studien valdes utifrån kravet att de i nuläget är verksamma legitimerade lärare inom grundskolans lägre åldrar. Vidare krävdes det att de tillämpade läxor i praktiken. Slutligen gjordes urvalet med hänseende till att hälften av respondenterna skulle ha minst fem års erfarenhet som lärare och hälften skulle ha max fem års erfarenhet inom yrket.

Skiljelinjen mellan erfarna och mindre erfarna lärare dras utifrån hur många år personen har arbetat. Till ”mindre erfarna lärare” i studien räknas de som har verkat max fem år inom yrket, medan de lärare som har arbetat längre än så räknas som erfarna.

Gränsen för ”erfaren lärare” och ”mindre erfaren lärare” drogs vid fem år av två anledningar. Den första berörde urvalsfrågan då det var svårt att finna lärare med kortare erfarenhet. Den andra berörde läroplanerna. En lärare med mindre än fem års erfarenhet i följd de senaste åren har endast verkat utifrån den senaste läroplanen.

Lärarna kommer benämnas med nummer från 1-4 i studien:

Lärare 1 (L1): verksam över 10 år och arbetar i nuläget i årkurs 1.

Lärare 2 (L2): verksam över 10 år och arbetar i nuläget i årkurs 1.

Lärare 3 (L3): verksam i snart 5 år och arbetar i nuläget i årkurs 3.

Lärare 4 (L4): nyutbildad och arbetar i nuläget i årkurs 1.

Tillfrågade respondenter valdes utifrån det Bryman (2011) benämner som bekvämlighetsurval. Inkluderat i detta användes ett så kallat snöbollsurval som är en form av ett bekvämlighetsurval. Det innebär att redan kända respondenter, som var relevanta för temat, först kontaktades. De i sin tur användes för att få kontakt med ytterligare respondenter som passade in i ramen för temat. Lärarna som kom att bli studiens deltagare arbetar oberoende av varandra och lärarna arbetar på sammanlagt tre olika skolor, vilket innebär att två lärare är verksamma på samma skola.

Genomförande

Uppsatsen utgörs av en kvalitativ studie baserad på djupintervjuer med lärare och inledningsvis utformades 17 frågor (Bilaga 1) som kom att skapa grunden för de intervjuer som utfördes med fyra legitimerade lärare. Frågorna utformades som tidigare nämnts tillsammans med Hanna Bäckström utefter de frågeställningar som utarbetats för respektives studie. Då Bryman (2011) påtalar att det är viktigt att fånga respondentens intresse vid intervjuer valdes den öppna frågan "Hur definierar du läxor" (Bilaga 1) som inledningsfråga på intervjun. Ytterligare 16 frågor utformades utifrån de aspekter som är av intresse för hur lärare resonerar om läxor med betoning på ämnena svenska och matematik. De olika frågorna delades in i teman som "bakgrund", "läxor i olika ämnen", "syftet med läxor" och "för- och nackdelar". Dessa skulle sedan komma att bli grund till tematiseringen som förekommer i resultatet. Frågan som berör hur lång tid elever bör sitta med läxor har helt uteslutits ur denna studie då aspekter som syfte samt för- och nackdelar ansågs mer relevanta för denna studie och uppbådade till fler skillnader vilket studien även ämnade undersöka.

Empirinsamlingen inträffade vid fyra tillfällen i form av enskilda intervjuer som pågick i ca 20 min vardera. Samtliga etiska principer förklarades innan intervjuerna påbörjades. Två av intervjuerna utfördes av mig och i dessa deltog de två lärarna som benämns som "mindre erfarna lärare" i uppsatsen. De övriga två intervjuerna utfördes av tidigare nämnda studiekamrat och i dem deltog de två lärarna som benämns som "erfarna lärare" i studien. Samtliga intervjuer gjordes i mars 2018 och utfördes i enskilda rum på respektive lärares arbetsplats.

Analysering av data

Varje enskild intervju spelades in. På så vis gavs både intervjuare och respondent möjlighet att ägna fullständig fokus åt konversationen och därmed utelämnades inte några väsentliga delar ur samtalet (Bryman, 2011). Vid senare tillfälle transkriberades ljudfilerna genom att inspelningen spelades upp och samtliga delar antecknades på dator.

Transkriberingarna analyserades grundligt och fortsättningsvis undersöktes väsentliga teman utifrån svaren och dessa framkom bland annat utifrån återupprepande eller likartade svar av

respondenterna. Resultatet av intervjuerna struktureras på följande vis. En huvudsaklig uppdelning av resultaten görs mellan erfarna respektive mindre erfarna lärares resonemang kring läxor. För varje grupp presenteras resultaten under ett antal tematiseringar utifrån ämneskategori (matematik eller svenska), syften med läxorna inom respektive ämne, samt deras för- och nackdelar.

Därefter följer en analys i vilken samma uppdelning görs, men där fokus ligger på en jämförelse mellan de två huvudgrupperna. Likheter och skillnader mellan de erfarna respektive mindre erfarna lärarnas uppfattningar tas upp i förhållande till ämneskategorierna, förståelsen för deras syften samt deras för- och nackdelar.

Forskningsetiska aspekter

Vetenskapsrådet (2002) menar att det finns fyra forskningsetiska principer att ta hänsyn till vid empiriska studier inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning. Medverkande lärare har innan medverkan blivit informerade om uppsatsens syfte, vad som kommer hända med deras svar samt efterföljande arbete i enlighet med *informationskravet*. Lärarna har på eget initiativ godkänt att medverka i studien och är medvetna om att de när som helst får avstå från att svara på frågor eller lämna intervjun med anledning av *samtyckeskravet*. Vidare syftar *konfidentialitetskravet* till alla deltagande lärares rätt till integritet och anonymitet, vilket innebär att inget i uppsatsen kommer kunna sammanfogas med dem. Med hänsyn till detta modifieras vissa uppgifter, såsom namn på respondenter då de i studien benämns som L1, L2 L3 och L4. De skolor och områden respondenterna är verksamma på har helt uteslutits ur studien. I enlighet med *Nyttjandekravet* används utförda intervjuer endast i denna och Hanna Bäckströms studie, vilket respondenterna är medvetna om och har godkänt (Vetenskapsrådet, 2002).

Metoddiskussion

Tillförlitlighet

Huruvida materialinsamlingen varit reliabel och valid är av stor betydelse när konsideration för resultatet tas. Resultatets trovärdighet baseras på dess reliabilitet där undersökningens tillvägagångssätt värderas. Därav valet av öppna frågor och slutna eftersom vissa av dem var nödvändiga för studiens resultat. Validiteten för studien kan antas hög eftersom den undersöker det som ämnas undersökas (Bryman, 2011).

Studien grundar sig på ett fåtal intervjuer, men utgörs av kvalitativ metod, vilket enligt Bryman (2011) kan tänkas vara en kritisk aspekt av möjligheten att kunna utläsa ett generaliserbart resultat. Detta är dock inte nödvändigtvis ett problem. Bryman (2011) menar att storleken på gruppen av respondenter inte är avgörande, utan trots att den är liten kan den ha lika god validitet som en större grupp.

Studien är intressant av den synvinkeln att läxor ständigt debatteras. Åsikterna angående läxor är många, och i flera av fallen är det åsikter från personer som inte är verksamma lärare. Därav är det av intresse, trots det låga deltagandet, att ta del av hur verksamma lärare resonerar samt om de genom olika lång erfarenhet resonerar olika.

Att inleda en större studie med en pilotstudie är centralt och det bör begrundas att det hade varit till fördel för denna studie för att göra den mer kvalitativ. På grund av tidsbrist, vilket Bryman (2011) menar är en aspekt som vanligen påverkar mindre studier, valdes dock pilotstudien bort.

Flertalet av de studier som refereras till i studien har gjorts i andra länder än Sverige, vilket innebär att andra kulturella kontexter och läroplaner har präglat svaren i dessa undersökningar. Det bör därmed påpekas att dessa nödvändigtvis inte speglar de svenska traditionerna, än mindre de svenska respondenternas svar, tankar och åsikter.

Datainsamling med studiekamrat

Då vi har varit två studiekamrater som fokuserat på samma ämne (läxor) i våra uppsatser valde vi att samla in data tillsammans. Detta har varit till fördel på flera vis. Dels hade vi därigenom möjlighet att få ett större empiriskt underlag för våra respektive frågeställningar och syften. Vidare har vi genom att vara samstämda i våra intervjuer, det vill säga varit väl insatta i varandras frågeställningar, haft större möjlighet att hålla en hög kvalitet på intervjuerna. Bryman (2011) påtalar att intervjuerna ska vara samstämda för att undvika att intervjuerna skiljer sig och att huvudfrågorna som ställs är desamma under samtliga intervjuer (Bryman, 2011). För att undvika sådana problem utformades frågorna tillsammans med tidigare nämnda studiekamrat.

Bryman (2011) påpekar att det är betydande hur väl intervjuerna känner till de frågor som ska ställas i intervjun. Frågorna bör vara väl kända av intervjuaren som även rekommenderas att vara väl påläst av frågorna innan intervjun sker. Detta för att undvika misstag som exempelvis om en fråga känns genant att ställa bör intervjuaren vara förberedd på den så att det inte kommer som en chock eller att frågan till exempel utelämnas (Bryman, 2011).

En problematik med två olika personer som intervjuar är bland annat att intervjun kan tolkas olika beroende på vem som utför den och transkribering sker därmed utifrån respektives tolkning av materialet. Bryman (2011) menar att en transkribering bör genomföras ytterst nogsamt och på så vis kan flera oklarheter undvikas. Ytterligare tveksamheter som kunde uppstå i transkriberingen undveks genom att det inspelade materialet fanns att tillgå för båda skribenter och intervjun kunde grundligt lyssnas igenom av respektive skribent vid behov. Å andra sidan kan det vara en fördel att inte delta under själva intervjun eftersom respondenternas tonläge och kroppsspråk inte känns till och kan då inte tolkas in i resultatet (Bryman, 2011).

Resultat

Inledningsvis berörs de erfarna lärarnas resonemang kring läxor. Sedan de mindre erfarna lärarnas resonemang angående läxor. Avsnitten byggs upp av följande teman: "Läxor i ämnet svenska", "Läxor i ämnet matematik", som båda innehåller underrubrikerna "Former av läxor", "Anpassning av läxor" och "Uppföljning av läxor". Ytterligare teman är "Syften med läxor" och "För- och nackdelar med läxor." Det sistnämnda temat innehåller underrubrikerna "Fördelar" och "Nackdelar".

I analysen beskrivs de likheter och skillnader som framkommer mellan lärarnas resonemang.

Erfarna lärare om läxor inom svenska och matematik

I detta avsnitt beskrivs innehållet i intervjuerna från huvudgruppen "erfarna lärare" med avseende på hur de resonerar kring läxor, ämnesspecifikt inom svenska och matematik, samt gällande syften och för- och nackdelar beträffande läxor.

Läxor i ämnet svenska

Former av läxor i svenska

Lärarna i studien är eniga om att den mest primära läxan i svenska är läsläxa. L2 betonar: "jag har matteläxa också, men läsläxan är ju det viktigaste och den behöver ju också tränas hela tiden." Syftet med läsning är framförallt att elever ska "knäcka koden", det vill säga lära sig att avkoda ord. Först när denna avkodning är automatiserad når eleven det som kallas för läsflyt.

Läsläxa handlar till största del om att eleverna ska få ett läsflyt och automatisera läsningen. Lärarna i studien hävdar att skolans tid inte räcker till åt den läsning som krävs för detta. Därför måste läsning även utövas hemma. L2 tydliggör: "läsläxan är ju det viktigaste och den behöver ju också tränas hela tiden, där räcker inte skoltiden till utan man behöver göra det hela tiden." Vidare påpekar lärarna i studien att läsläxa likväl berör utvecklingen av läslust och läsförståelse och att det är av stor vikt att befästa det inför kommande år då eleverna behöver ägna koncentration på innehållet i texter. L1 förklarar: "att automatisera läsningen helt enkelt så de inte behöver odla kraft på det sen när det är annat de behöver läsningen till."

Lärarna i studien betonar betydelsen av att tidigt börja med läxor, framförallt läxläsning men det gäller alla läxor. Det är en väsentlighet eftersom ju äldre barn blir desto mer tid behöver de ägna åt läxor. Därför är det viktigt att barn redan tidigt lär sig att ta ansvar för att lägga upp tiden på sin fritid så att de hinner med både läxor och fritidssysslor. Lärare L1 klargör följande: "De måste få tidig övning i läxläsning, ju äldre de blir måste de lägga ner mer tid på sin läxläsning och det är bra att börja tidigt tror jag för att lära sig ta ansvar för studierna även på sin fritid och att den tiden successivt ökar med åldern då."

Andra läxor som är vanligt förekommande inom svenska är skrivläxa. Lärarna med erfarenhet förklarar att skrivläxa exempelvis kan innebära att eleverna får en kortare text att skriva för att öva stavning. Skrivläxan utvecklas och blir allt mer utmanande i årskurs 2 och ytterligare för varje stigande årskurs.

Anpassning av läxor i svenska

I synnerhet läsläxa anpassas genom att elever tilldelas böcker med varierade textnivåer. Lärarna i studien menar att det i de lägre åldrarna är läsläxa som är den grundläggande läxan och den varierar utifrån val av text. Vanligtvis har klassen en läsläxbok som förekommer i flera nivåer, där de olika nivåerna tilldelas eleverna utefter respektive elevs läskapacitet.

Fortsättningsvis menar lärarna i studien att skrivläxa kan anpassas efter elevers individuella förmåga då exempelvis veckans ord anpassas genom ett varierat antal ord beroende på elev. L2 tydliggör: "Det är bra med en läxa som eleverna själva kan anpassa, till exempel om det är en skrivläxa så kan de själva skriva efter sin förmåga". Lärarna förklarar att de brukar använda läxor som veckans ord, men påtalar att återkommande glosor varje vecka blir tråkigt för eleverna. L2: "det är svårt att ha t ex veckans ord alltid för den blir lite för tråkig" och förespråkar därmed att fokus läggs på det som undervisningen berört.

Lärarna i studien beskriver att en öppen kommunikation sinsemellan lärare och elever innebär att lärare ständigt kan förklara och tydliggöra syftet med läxor, men även anpassa dem för eleven. Om elever ges möjlighet att uttrycka egna åsikter angående läxorna till läraren öppnas möjligheter för att skapa läxor som fångar elevernas intresse och på så vis blir de mer motiverande för eleverna. En kvalitativ, god kommunikation mellan lärare och elever möjliggör för lärarna att få en ökad förståelse för elevernas individuella nivåer. Genom en sådan förståelse kan läxorna exempelvis anpassas till svårare eller enklare nivåer.

Uppföljning av läxor i svenska

Hur en uppföljning av en läxa i svenska ser ut varierar beroende på vilken typ av läxa det är. Lärarna i studien menar att det viktiga inte är att bevisa i skolan att läxan utförts hemma utan det essentiella är att läxan faktiskt har fullbordats. L1: "Det viktiga är inte att man bevisar i skolan att man tränat genom att man får läsa hela texten utan det viktiga är träningen hemma."

En av lärarna i studien förklarar att till en början kontrolleras läsläxan av lärare så den läses med flyt. Detta utvecklas med tiden genom att de arbetar med innehållet i läsläxan, vilket exempelvis kan ske genom att elever får svara på frågor kring den eller sammanfatta vad de läst genom att skriva några rader kring det. Det förekommer även att elever får uppgifter i anslutning till boken så som att de ska leta upp svåra ord, leta namn, rita bilder med mera och detta sammankopplas sedan med vidare undervisning.

Läxor i ämnet matematik

Former av läxor i matematik

Lärarna i studien framhäver att matematikläxa generellt syftar till färdighetsträning exempelvis repetition av multiplikationstabellen eller uppgifter på papper som ska besvaras.

Utöver färdighetsträningsläxor förekommer även problemlösningssuppgifter och då tilldelas elever oftast en eller två exemplar. Syftet med problemlösningssuppgifter är att framkalla en tankeverksamhet hos eleven snarare än att eleven ska kunna besvara uppgiften med automatiserade svar. Lärarna med erfarenhet påtalar också att problemlösningssuppgifter uppmuntrar till diskussioner inom familjen. L2: ”Med problemlösning där det kanske bara är en eller två uppgifter, kan det istället vara något man diskuterar mer med familjen och som man tänker mycket på och jobbar mycket med.”

Föräldrars stöttning är många gånger en avgörande faktor för elevers läxresultat. Dels att stöttning förekommer och dels att stöttningen utförs korrekt. En av lärarna i studien beskriver att färdighetsträning är det som mestadels förekommer inom läxor i matematiken eftersom eleverna på så vis ska kunna utföra läxan på egen hand. Lärarna i studien belyser att det är svårare för föräldrar och elever när de får hemläxor som de inte är bekanta med. En lärare förklarar följande: ”Jag brukar använda läxor som färdighetsträning av den anledningen att jag har sett att föräldrarna tycker det är lättast i och med att då har barnen redan fått genomgång och träning på det i skolan” (L1). De läxor som lärarna väljer är oftast inom områden som redan berörts, exempelvis under en genomgång i skolan. L1 utvecklar vidare: ”Då blir det lättare för eleverna också att förstå det de redan har tränat på i skolan och då blir det också lättare hemma.”

Anpassning av läxor i matematik

Läxor i matematiken anpassas utefter syftet med uppgiften, enligt de erfarna lärarna i studien. Om elever ska förberedas inför kommande lektion tilldelas alla elever samma läxa. Om det däremot handlar om att befästa kunskaper kan nivåer varieras. Variationen på nivåerna kan exempelvis handla om att använda enkel- eller dubbelsidiga papper, eller att ge läxor som berör olika talområden beroende på vilket talområde eleven befinner sig på.

Inom matematiken dras gränsen mellan skilda uppgifter oftast vid två nivåer. Lärarna menar att de på grund av bristande tid inte har möjlighet till ytterligare individanpassning. De fortsätter löpande att poängtera detta genom att påpeka att lektionerna redan kräver mycket individanpassning och allt extrajobb som tillfaller dem tar extra tid. En lärare ger sin syn på vad variation handlar om: ”Att man hela tiden är öppen för att hitta vägar för att det ska bli roligare, sen finns det ju gränser för man kan ju inte ge ut 48 olika matteläxor, det hinner vi inte” (L1).

Uppföljning av läxor i matematik

Uppföljning av läxor i matematik sker på flera olika sätt. De erfarna lärarna i studien förklarar att svaren på matematikläxan vanligtvis lämnas in till lärare som sedan rättar dessa. Det betonas dock att inlämningsläxor vanligtvis har alla korrekta svar eftersom föräldrar normalt kontrollerat dem innan. Verkar det som att en elev inte har förstått läggs störst fokus på den

eleven. En sådan situation kan exempelvis innebära att läraren följer upp genom en individuell diskussion med eleven för att ta reda på vad eleven inte förstod. En av lärarna beskriver det på följande sätt: ”Ser man några som inte får hjälp hemma så hittar man de eleverna och återkopplar och hjälper dem så de också har förstått” (L2). Fortsättningsvis förklarar L2 att det förekommer att eleverna får rätta varandras svar eller att de får liknande uppgifter som läxan berörde, på lektionstid efteråt.

Problemlösningssuppgifter däremot diskuteras i klassen och de olika vägarna fram till svaren överläggs gemensamt. Vid tillfällen som dessa får eleverna förklara hur de tänkt antingen genom en muntlig förklaring eller genom att måla upp för klassen på tavlan. Samtidigt som eleverna får öva på att uttrycka sig får de en insikt i att det finns olika beräkningar för att få fram samma svar.

Syften med läxor

Båda av de erfarna lärarna i studien använder läxor i undervisningen och det finns ingen tvekan hos dem angående att använda läxor. L2 tydliggör: ”Jag ger ut läxor i svenska, läsläxa framförallt, för alla årskurser i lågstadiet”. Lärarna i studien menar att det finns olika syften med läxor och förklarar att om det gäller att skapa rutin krävs det att eleven arbetar en stund varje dag med läxan. Om det är något som ska befästas eller vara en förberedelse inför en lektion krävs en läxa där ämnet redan har berörts.

En lärare i studien betonar att det är av stor vikt att med jämna mellanrum förklara syftet med läxor och förespråkar att det görs vid terminsstart: ”alltid i början av en termin till exempel och jag brukar alltid förklara det noga i början av ettan, sen kanske det kommer lite frågor då och då” (L1).

Lärarna i studien upplever att elever vanligtvis inte ifrågasätter läxor utan snarare uppskattar dem. Dock förekommer det emellanåt att enstaka elever anser att läxor är tråkiga eller svåra och då måste lärare påminna om syftet med läxorna. Vidare förklarar lärarna att det stundtals förekommer att vårdnadshavare ifrågasätter läxors existens och emotsätter sig dem. Då vägrar de hjälpa barnen med läxorna. Vårdnadshavarna anser att det inte är deras jobb och menar snarare att det är skolans uppgift att ordna läxlässtund. Lärarna i studien anmärker att de inte kan kräva av vårdnadshavare att de ska ägna tid åt att göra läxor tillsammans med barnen och en av lärarna uttrycker det på följande vis: ”Föräldrar kan inte förväntas vara lärare åt barnen hemma” (L1). Emellertid upplever lärarna i studien att majoriteten av föräldrar förespråkar läxor och att vissa föräldrar till och med betraktar läxor som en familjestund.

För- och nackdelar med läxor

Fördelar

En klar fördel med läxor, enligt lärarna i studien, är att de ger elever möjlighet att befästa sina kunskaper. Det gör eleverna genom att de repeterar uppgifter inom de ämnen som berörts i undervisningen. Lärarna i studien anser att läxor är ett vinnande koncept eftersom det är stunden hemma som krävs för att som en lärare uttrycker det: ”polletten ska trilla ner” (L2), för vissa elever.

Lärarna i studien förklarar att en fördel är att elever, genom läxor, tränar studietekniken. Eleverna erhåller strategier för att underlätta studierna exempelvis att planera, minnestekniker och så vidare. Strategier som är viktiga för en effektivare studietid samt även blir väl fungerande strategier i klassrummet.

Ytterligare en fördel med läxor är att de ger elever möjlighet att utveckla sin självständighet. Eleverna utmanas att utföra läxor utanför skoltid, vilket bland annat kräver att de planerar sin fritid för att kunna göra läxan. En färdighet som ansvarstagande blir i detta fall väsentlig, då de exempelvis får ansvara för att utföra läxan och lämna in, eller redovisa den.

Genom dessa aspekter ges elever möjlighet att både öva på att ta ansvar och för att få en förståelse för hur de olika läxorna bör repeteras eller förberedas. Eleverna blir på så vis rustade för framtiden, då dessa färdigheter fordras i dagens samhälle. Exempelvis blir de rustade för att lyckas med högre studier och för att ta ansvar för uppgifter i kommande arbetsliv.

Lärarna i studien menar att det är en fördel att tidigt börja med läxor eftersom det innebär att eleverna lättare klarar av läxor högre upp i åldrarna. Elever lär sig att ta ansvar och vara självständiga. Det är färdigheter som är viktiga inför kommande år i skolan. Förutsatt att läxor förekommer i de högre årskurserna.

Nackdelar

Den nackdel med läxor som lärarna i studien betonar mest är att elever möjligen inte får den stöttning de behöver hemifrån och lärarna menar att det alltid berör samma elever. En av lärarna klarlägger: "Då är det alltid samma elever som man vet som inte får den stöttnings som de egentligen hade behövt." (L1). Detta skapar en motvilja och missnöje hos berörda elever och det leder till påfrestande situationer för dem. Eleverna kan uppfatta läxan som meningslös och därmed tappa lusten till skolan och skolarbetet. Dock syns det att övervägande elever får stöttning hemifrån, vilket gör att lärarna i studien ser mer fördelar än nackdelar med läxor. Lärarna belyser att de elever som tycker det är roligt med läxor, som klarar av att utföra dem självständigt eller genom stöttning hemma, behöver läxor för att utmanas kunskapsmässigt samt för att befästa kunskaper.

Sammanfattning

Enligt lärarna med erfarenhet är läsläxa är den mest primära läxan. En god läsförmåga innebär att eleven får en större chans till lyckande inom alla skolans ämnen eftersom läsförståelse där är en viktig del. Läxor inom matematik berör oftast färdighetsträning. Lärarna poängterar att elever utvecklar ansvarstagandet genom att de får läxor. Vidare menar lärarna att det finns både fördelar och nackdelar med läxor men att fördelarna överväger.

Mindre erfarna lärare om läxor i svenska och matematik

I detta avsnitt beskrivs innehållet i intervjuerna från huvudgruppen ”mindre erfarna lärare” med avseende på hur de resonerar kring läxor, ämnesspecifikt inom svenska och matematik, samt gällande syften samt för- och nackdelar beträffande läxor.

Läxor i ämnet svenska

Former av läxor i svenska

Lärarna i studien ger återkommande läxor inom svenska. Framförallt är läsläxa den primära läxan, men tätt därpå berörs läsförståelseläxa. Lärarna framhäver att goda läskunskaper gynnar samtliga ämnen. L3 säger: ”dels så tänker jag just med läsningen, blir man en god läsare så gynnar det alla ämnen och jag tänker att det är så viktigt.”

Lärarna understryker att läsläxa är av stor vikt i början av skolgången, synnerligen i de lägre åldrarna, då det är förberedande inför de ökande krav och goda kunskaper som ställs inom läsning i de högre åldrarna. ”Läsning är grunden till många av de övriga ämnena i skolan och för att bli en aktiv samhällsmedborgare behöver du förstå det som står skrivet.” (L4). Utöver läsläxa tilldelas elever häften med begrepp, vilka utvecklar elevers ord- och stavningskunskaper.

Anpassning av läxor i svenska

Läraren L3 redogör för hur hen använder läsläxa och förklarar att den ges ut i olika nivåer vid läsårets start och eleverna tilldelas en bok baserad på varje individs kunskapsnivå i läsningen. Vidare tilldelas eleverna frågor som besvaras utifrån respektive text. Fortsättningsvis menar läraren att anpassning av läxor i svenska likaså sker genom att den text som eleverna tilldelas är av ett slag som gör att alla kan läsa den. Det är då snarare frågorna vid de påföljande samtalen om texten som varierar i olika nivåer beroende på elevens kunskapsnivå, varpå vissa frågor kräver utförligare svar.

Uppgifterna i lässamtalen varierar utifrån syfte. Exempelvis kan en uppgift vara att skriva ner tre frågor till texten som klassen sedan utgår från vid uppföljningen. Ytterligare ett exempel är uppgiften att stryka under begrepp där fokus på ordklasser eller beskrivningar berörs.

Lärarna med mindre erfarenhet förespråkar att det är bättre att läsa något än ingenting alls. Eleverna får därför olika läseböcker beroende på deras intressen. På så vis får de större motivation till att läsa och därmed vidgas möjligheter till att utvecklas inom läsningen. Läraren motiverar det på följande sätt ”Det viktiga är att de läser, inte alltid vad de läser” (L4).

Uppföljning av läxor i svenska

Läraren L3 i studien menar att något hen har lärt sig under åren som verksam lärare är vikten av uppföljning. Om läxor ges utan ett genomtänkt syfte är de obefogade. Därför är det av

största vikt att är det av största vikt att det varje vecka är inplanerat uppföljningstillfälle på lektionstid: ”Jag tycker det är viktigt i så fall om man har läxa att man också har inplanerat varje vecka att man ska följa upp det på något sätt” (L3).

En väsentlig del i uppföljningen är att aktiviteterna varierar. Inom läsläxa kan eleverna exempelvis tilldelas uppgifter som ”skapande aktiviteter” och det produceras allt från bilder, till Keynote-presentationer (som en powerpointpresentation fast på ipad) och bildkollage som sedan visas upp för klassen. Detta utmynnar i att elever känner en stolthet över läxan vilket även frammanar en vilja till att göra den. ”Det är viktigt att elever får känna den känslan!” (L3). Dock är textsamtal den allra vanligaste uppföljningsaktiviteten, vilket innebär att det skapas diskussionsfrågor utifrån texten som sedan samtalas kring.

Lärare L4 i studien förklarar att läxorna följs upp genom att de gör en så kallad *lässcreening*, vilket innebär att eleverna får läsa upp ett stycke ur texten i skolan, för att lärarna på så vis ska kunna få en översikt av elevernas läsutveckling. Utöver detta har eleverna läshäften där föräldrar gör markeringar och kommentarer vilket blir ett klargörande om föräldrar läst med sina barn.

Läxor i ämnet matematik

Former av läxor i matematik

Lärare L3 i studien menar att läxor i matematiken vanligen berör repetitionsuppgifter. Det kan innebära vissa begrepp eller det som ligger i fokus i undervisningen för tillfället, exempelvis uppställningar och då får eleverna repetera utförandet av dessa uppgifter hemma. Läraren L4 menar att hens matematikläxor är av samma sort men påtar att hen sällan brukar läxor inom ämnet. Lärarna belyser att de typer av läxor som de ger inom matematiken ofta handlar om att elever ska lära sig att ta ansvar, ”genom att de får repetitionsuppgifter får de även ett ansvar att göra dem” (L3). Därmed får de oftast enklare uppgifter eller uppgifter som redan berörs under skoltid.

Läraren L3 med mindre erfarenhet fortsätter beskriva repeterande uppgifter och delger att hen upptäckt att majoriteten av eleverna i klassen hade svårt för uppställning. Därav tilldelades de en uppställningsläxa samtidigt som läraren förklarade att det var på grund av flera av dem behövde öva på att ”växla”. Det poängteras att syftet inte förklaras varje gång, men att det åtminstone sker om eleverna ska öva på något speciellt.

Anpassning av läxor i matematik

Läraren L3 med mindre erfarenhet som använde läxor i matematiken menar att dessa inte anpassas nämnvärt på individuella plan. Snarare anpassas de efter vad majoriteten av klassen behöver repetera och befästa. Det kan vara olika varianter av uträkningar eller saker som synliggjorts vid prov. Läraren utformar då läxor som anpassas utefter vad majoriteten av klassen är i behov av att befästa. Dock poängterar hen att det vanligtvis är svårt att fånga alla levers uppmärksamhet vid sådana tillfällen, men det blir oftast tydligare vilka elever som behöver mer träning inom området.

Uppföljning av läxor i matematik

Lärare L3 i studien ger regelbundna läxor i matematiken medan lärare L4 inte ger ut läxor lika ofta i ämnet, men båda lärarna anser att uppföljningen av läxor är av betydelse. Med hänseende till detta menar lärare L3 att elever på så sätt kan känna att det är något viktigt. Emellanåt går de igenom hela läxan och emellanåt tas endast vissa delar från den ut och exemplifieras. Det är dock ett ständigt problem att engagera alla elever men läraren har en vision om att de åtminstone lär sig något av genomgången. L3 förklarar det som följer: ”eller i matten att man verkligen går igenom läxan, så man känner att det är någonting som är viktigt. Sen så får man ju inte med sig alla ändå, men de kanske lär sig någonting ändå av genomgången.”

Syftet med läxor

En lärare i studien besvarar förhållandet till läxor med en ambivalent ton, då läraren menar att hen delade ut läxor när hen var nyexaminerad med tankeprocessen att ”läxor är nog någonting man ska ha, att man vet att det borde vara så, så man vill göra rätt för sig.” (L3).

Fortsättningsvis förklarar läraren att inställningen gentemot läxor ännu är blandad eftersom det fortfarande förekommer mycket diskussioner om att använda eller inte använda läxor inom bl. a. lärarlaget och det är aldrig riktigt några resonemang som överväger några andra. Läraren accepterar båda koncepten. Lärare L4 förespråkar läxor, framförallt inom svenska, och menar att de ständigt behöver tränas. Hen förtydligar ”eleverna bör få kontinuerlig lästräning, helst att de sätter i system att läsa lite varje dag” (L4).

Läraren L4 i studien menar att hen alltid förklarar syftet med läxan för eleverna. L3 indikerar att syftet med läxor inte nödvändigtvis förklaras jämt, särskilt inte om läxan liknar den föregående. Trots att syftet inte ständigt förklaras för eleverna talas det ideligen om vikten av att läsa i klassen och lärarna med mindre erfarenhet poängterar det genom att förklara att läsning är en grund till att kunna utvecklas inom övriga ämnen. Fortsättningsvis betonar en av lärarna att kunskap inom läsning och förståelse för det som står skrivet krävs för att man ska kunna vara en aktiv samhällsmedborgare. Läraren klargör följande ”läsning är grunden till många av de övriga ämnena i skolan och för att bli en aktiv samhällsmedborgare behöver du förstå det som står skrivet” (L4).

Lärare L3 i studien förklarar vikten av ett bra och tydligt förhållande till föräldrar och att de varje vecka får ta del av klassens läxor genom veckobrev. Genom en god relation och kommunikation får föräldrarna en god insikt angående lärarnas tankar beträffande läxor.

Fortsättningsvis anser lärare L3 i studien att om läxor används bör skolan erbjuda läxhjälp i meningen ”men då ska man också erbjuda läxhjälp för de som inte får stöttningen hemma.” Givetvis frivillig för de elever som vill gå. Dock menar läraren på att det oftast är lite äldre elever, från årkurs 3 och uppåt som på eget initiativ utnyttjar denna hjälp eftersom de är mer ansvarstagande.

För- och nackdelar med läxor

Fördelar

En klar fördel, enligt de mindre erfarna lärarna i studien, är att elever får öva på att ta ansvar för studierna. Lärarna talar om elevers utveckling av självständighet när de får läxor. En fördel som är ofta anges av lärarna är även ansvarstagandet. En lärare beskriver det på följande vis ”en grej som jag har hört om läxor är att läxor kan vara att man lär sig att ta ansvar för sin studiegång, så det är väl ett syfte i sig också” (L3). Den andra läraren håller med och menar att läxor ”lär dem att ta ansvar” (L4). Utöver detta menar även lärare L4 att läxor, framförallt i läsning, är centrala för att eleven ska bli en god samhällsmedborgare.

Ytterligare en fördel som lärarna lyfter är att eleverna ges möjlighet till repetition och bekräftelse av kunskaper. Eftersom eleverna genom läxor får upprepa samma, eller liknande uppgifter, som förekommer på lektionstid.

En av lärarna i studien poängterar även att ”vissa elever anser att det är skönt att göra vissa saker hemma i lugn och ro” (L3). Det kan innebära att eleven har svårt att koncentrera sig i skolan på grund av störmoment som exempelvis klasskamrater, stressfaktorer eller ljud. Att eleven sitter hemma, utan dessa störmoment, möjliggör för koncentration som kan leda till djupare förståelse.

Ytterligare en fördel är att föräldrar är tacksamma över läxor och att de till och med kan se det som en familjestund, då hela familjen vid vissa tillfällen får sitta och klura på en uppgift och ha en härlig stund tillsammans. Läraren tydliggör ”vissa föräldrar säger ju också att de är så tacksamma över det, till exempel att de tyckte att det var en så himla härlig uppgift för där kunde de sitta hela familjen och klura tillsammans och ha, alltså att det blir en familjestund (L3).

Nackdelar

En nackdel som är tydlig enligt samtliga lärarna i studien är att alla elever inte får samma förutsättningar gällande läxor hemifrån. L4 beskriver följande ”att alla föräldrar inte är engagerade i elevernas läxor och läser kanske inte med dem gör att dessa elever inte får samma förutsättning som övriga elever.”

Fortsättningsvis förklarar en av lärarna att i vissa familjer utmynnar läxor mestadels i tjat och bråk och att det snarare blir en konflikt i familjen istället, vilket är en angelägenhet som varken bådar gott för elevens eller lärarens del. Vidare nämns återigen elevens behov av stöttning, så som att föräldrar anser att läxan är av prioritet, att eleven erbjuds stöd hemma och att det finns en struktur i hemmet. Därför ställer läraren sig kritisk till användningen av läxor och menar att det ”kanske är fel sätt” och förtydligar ”det är en orättvis faktor i läxor som alltid funnits där och det handlar om stöttning hemifrån” (L3). Läxor gynnar mestadels de elever som har lätt för skolan och som får mycket hjälp och stöttning hemma, eftersom det är dessa som utför läxor ordentligt.

En av lärarna i studien menar att läxor tar mycket tid från planeringstiden och ställer sig frågande till huruvida det är relevant att ägna så pass mycket tid åt att utforma läxor istället för att ägna mer energi åt lektionsplaneringar. ”Vad ger läxor egentligen om man skulle

jämföra med planeringstiden?” (L3). Vidare förklarar läraren att det är krävande att planera läxor eftersom det behövs ett tydligt upplägg gällande dem och det är dessutom krångligt att följa upp dem om det inte finns med i lektionsplaneringen.

Sammanfattning

Enligt lärarna med mindre erfarenhet är läsläxa den mest grundläggande läxan inom svenska. De poängterar vikten av uppföljning av alla läxor och att ständigt att ett tydligt syfte, trots att det inte alltid förklaras för elever eller föräldrar. Lärarna med mindre erfarenhet tillämpar vanligtvis läxor i form av olika repetitionsuppgifter i matematiken. Beträffande användningen av läxor är en av lärarna kluven, men båda lärarna framför flera för- och nackdelar angående dem.

Resultatsdiskussion

Jämförelse av erfarna och mindre erfarna lärares syn på läxor

I detta avsnitt analyseras vilka likheter och skillnader som kan utläsas mellan erfarna respektive mindre erfarna lärares resonemang om läxor i genomförda djupintervjuer. Skillnaderna kommer att analyseras närmare med hjälp av referenser till tidigare, relevant forskning samt teoretiska utgångspunkter.

Resultatet av studien tyder på att praktiken kring läxor för erfarna och mindre erfarna lärare har hållits relativt konstant trots skilda läroplaner. Hur lång erfarenhet lärarna i studien har inom yrket tycks inte heller påverka att deras resonemang om läxor skiljer sig nämnvärt. Det finns fler likheter än skillnader i resonemangen om användningen av läxor mellan de erfarna respektive de mindre erfarna lärarna. Skillnader som förekommer är bland annat att erfarna lärare utnyttjar individanpassade läxor inom matematiken mer än de mindre erfarna och de mindre erfarna lärarna är osäkra på tillämpningen av läxor tillskillnad från de erfarna.

Likheter

Allmänt

Att det är två ämnen som till största del präglar läxutövning i skolans lägre åldrar idag är påtagligt (Brock et al., 2007). Den mest primära är läsläxa, vars syfte enligt lärarna i studien, är att skapa ett läsflyt hos elever. Därefter är läxor inom matematik en vanlig företeelse. Där är det inte lika tydligt kring vad som är det mest grundläggande att fokusera på, men färdighetsträning och ansvarstagande är två återkommande nämnda delar.

Lärarna i studien gör skillnad på matematikläxa och svenskläxa. Matematikläxor används i syfte att befästa kunskap och läxor i svenska för att utveckla skicklighet. Vidare menar Löwing (2008) att läxor generellt även är en möjlighet till färdighetsträning och tillfälle att befästa kunskap.

Följande ord går att utläsas som de mest förekommande i kombination med läxor i resultatet: läsflyt, befästa kunskap och ansvarstagande. Nämnda tre begrepp är centrala i alla lärarnas resonemang om betydelsen av läxor. I kombination med detta lyfter Alatalo (2011) och Tam och Chan (2016) att automatisering och färdighetsträning är färdigheter som är avgörande för elevers kunskapsutveckling inom svenska och matematik.

Läsning som läxa

Lärarna i studien är eniga om hur väsentligt det är att kunna läsa, vilket även Taube (2013) lyfter och med betoning på detta är läsläxa en grund för elevers utveckling. Med detta menas att det krävs goda läskunskaper, inte bara inom ämnet svenska, utan även inom resterande ämnen i skolan. Exempelvis nämns matematiken där det krävs goda läskunskaper för att kunna besvara textuppgifter.

Anpassning av läxor

Både erfarna och mindre erfarna lärare menar att de anpassar läxor inom svenska och matematik. Inom matematik är det vanligt med anpassning i form av mängd (Löwing, 2008). Anpassningen av läxorna i svenska är av ungefär samma karaktär eftersom läsläxa är den vanligaste förekommande läxan och anpassning sker genom olika nivåer av svårighetsgrader. Det kan även röra sig om mängden text.

Kristoffersson (2015) och Rudman (2014) belyser aspekten av att anpassning av läxor tar mycket tid, vilket även lärarna i studien är eniga om. I studien förekommer reflektioner angående att tiden kan användas till annat, exempelvis att utforma lektioner eller individanpassning.

Uppföljning av läxor

Enligt lärarna i studien är olika typer av förhörsmetoder vanliga som uppföljning av läxor, inom både svenska och matematik. Det kan exempelvis innebära uppläsning av texten eleven haft i läxa i svenska eller redovisa sitt svar på en problemlösning i matematik. Dock finns det vissa läxor där svaren lämnas in och rättas. Tam och Chan (2016) förklarar att uppföljning är en väsentlig del av läxan för att elever ska erhålla motivation till att göra den.

Syfte med läxor

Enligt Saam och Joeng (2013) är det betydande att tydliggöra syftet med läxor, vilket även lärarna i studien anser. Det kan vara varierade syften beroende på ämne eller uppgift men tydlig är den faktor att syftet bör synliggöras för både elever och föräldrar. Saam och Joeng (2013) utvecklar vidare och förklarar att syftet bör tydliggöras för elever av den anledningen att det motiverar dem och ger dem en förståelse till varför läxan bör utföras (istället för att de känner att läxan endast är en börda). För föräldrar i det syftet att dessa ofta har många åsikter angående läxor och om lärare tydligt kan hävda sin ståndpunkt förebygger det missförstånd och besvarar föräldrarnas eventuella frågor på förhand. Genom att förklara syftet med läxorna kan föräldrarna även få en större förståelse för betydelsen av stöttning hemma.

För- och nackdelar

De fördelar som samtliga lärare nämner med läxor är att de utvecklar ansvarstagande och självständighet hos elever samt att de hjälper till att befästa kunskaper. Det är färdigheter som många lärare belyser som elever utvecklar vid brukandet av läxor (Matei & Ciasca, 2015; Tam & Chan, 2016).

Den nackdel samtliga lärare i studien belyser mest är att stöttningen av föräldrar är olika för barnen och därmed en orättvis faktor. Lärarna förklarar att vissa föräldrar hjälper sina barn med läxorna medan andra föräldrar inte gör det exempelvis på grund av bristande engagemang och socioekonomiska eller kulturella kontexter. Hang, Wan och Peng (2011) klarlägger att elever har skilda förutsättningar beroende på föräldrarnas möjlighet eller villighet att stötta dem. Därmed får de elever som får god stöttning ett större försprång, medan de som inte får stöttning halkar efter.

Skillnader

Begreppsläxa för utvecklad lässkicklighet

Skrivläxa tycks vara en läxmetod som de mer erfarna lärarna arbetar med. De mindre erfarna lärarna använder inte denna form av läxa utan fokuserar snarare på läsförståelse och begreppsutveckling.

Att alla lärare i studien belyser läsning som den viktigaste och mest förekommande läxan är påtagligt. En anledning till detta kan vara att läsning ligger till grund för all ämnesförståelse. Dock förekommer även glosläxor, i form av listor med begrepp, framförallt hos en av de mindre erfarna lärarna. Genom läxor där eleverna får öva på begrepp utvecklas kunskap inom stavning och förståelse för ordet. Fridolfsson (2008) beskriver *Bottom up* som en metod inom läsinlärning där texten bryts ner och begreppen blir det centrala. En av de mindre erfarna lärarna ägnade mycket fokus på dessa begrepp som ingen av de mer erfarna lärarna använde sig av. Genom att få en kunskap kring ordet utvecklar eleven kunskap om hela texten som bidrar till en djupare förståelse. Därmed skulle begreppslistorna som eleverna får i läxa kunna ses som en metod för att utveckla lässkicklighet och läsförståelse, trots att de inte arbetar utifrån en hel text.

Motiverande bokval

De mindre erfarna lärarna tycks vara mer noga med *att* elever läser än *vad* de läser och förespråkar att eleverna själva får välja sina läseböcker. Detta eftersom de, i enighet med Taube (2013), menar att motivation utgör en väsentlig del av läsutvecklingen. De mindre erfarna lärarna anser att om eleverna själva får välja böcker utifrån deras intressen skapas en större motivation för att läsa. Denna motivation syftar sedan till att eleverna får en god läsförmåga som de kommer ha användning för, både inom framtida år i skolan men även som funktionella samhällsmedborgare.

Även lärarna med erfarenhet nämner att läsningen är viktig och är angelägna om att elever ska läsa mycket och därmed är intresset för texten en viktig aspekt att ta hänsyn till. Av resultatet framgår inte om eleverna läser egenvälda böcker i andra fall i undervisningen.

Anpassade läxor – en motivationshöjande faktor

Taube (2013) belyser väsentligheten av att anpassa läsnivåer utefter olika individers kunskapsnivåer, vilket även är tydligt att alla lärarna i studien gör. En skillnad som förekommer är hur de mindre erfarna lärarna även belyser vikten av elevers motivation. Taube (2011) berör ämnet motivation och meningsfullhet och menar att det krävs i hänseende till elevers läsutveckling (Taube, 2011).

Lärarna i studien förklarar att de anpassar läxor inom svenska men erfarna lärare gör det mer i matematiken än lärarna med mindre erfarenhet. Att anpassa läxor är betydande för elevers motivation (Rudman, 2014), men även för elevers skilda kunskapsnivåer. Löwing (2008) förespråkar uppgifter anpassade utifrån elevers individuella kunskapsnivåer eftersom det är mer utvecklande för elever att utföra uppgifter de behärskar. I samförstånd med Löwing (2008) beskriver Säljö (2014) Piagets teorier angående människors utvecklingsstadier och

fortsättningsvis menar Säljö (2014) att elever endast kan förstå saker när de befinner sig på "rätt" stadie. Befinner eleven sig på rätt stadie förstår hen uppgiften och klarar av att utföra den på egen hand utanför skoltid. Därmed är individanpassade läxor en viktig aspekt att ta hänsyn till vid användning av läxor (Säljö, 2014).

Problematik kring individanpassade läxor

Att läxor tar mycket tid är lärarna i studien eniga om, då tidsbrist är ett ständigt problem. Det är en problematik som hänger i sig gammalt då denna aspekt har lyfts i tidigare forskning (Rudman, 2014). Problematik med tiden är att lärare inte har möjlighet att utforma ordentliga läxor med tydliga syften. Å andra sidan menar Kristoffersson (2014) att läxor kan användas i det syftet att elever får uppgifter som skoltiden inte räcker till åt.

Lärarna med mer erfarenhet utnyttjar individanpassade läxor inom matematik i större utsträckning än vad lärarna med mindre erfarenhet gör. Det kan innebära uppgifter med olika svårighetsgrader eller olika mängd på uppgifterna. Fokus för de mindre erfarna lärarna ligger istället på vad majoriteten av klassen behöver utveckla kunskap i.

Orsaken till att de mindre erfarna lärarna inte individanpassar i samma utsträckning kan eventuellt handla om att de överlag inte använder sig av läxor i lika hög utsträckning som de erfarna lärarna. Det kan också bero på tidsbrist. Tidsbrist är dock ett problem som samtliga lärare upplever och Kristoffersson (2015) belyser att tidsbrist är vanligt förekommande för lärare. Det behöver följaktligen inte ha med erfarenhet att göra. Det är även möjligt att en erfaren lärare genom fler år inom yrket utvecklar en större skicklighet i att planera upplägg och tiden på ett bättre sätt.

Vikten av uppföljning

Lärarna i studien är väl medvetna om den viktiga innebörden av återkoppling om läxor. Tam och Chan (2016) belyser den viktiga aspekten av att ägna undervisningstillfällen åt att återkoppla för att uppfylla meningen med läxan, vilken form av läxa det än är. De mindre erfarna verkar ha en mer fast ståndpunkt angående uppföljningen och hur väsentlig del av läxan den är. En anledning till detta är möjligen att den forskning som lärarutbildningen under senare år lutat sig mot tydligare understryker just detta.

De mindre erfarna lärarna betonar vikten av uppföljning av läxor och menar att det är väsentligt att följa upp läxor på undervisningstid. Dels för att eleverna ska känna att det finns en mening med att utföra läxan, att det finns ett syfte. Vilket Matei och Ciasca (2015) även lyfter och menar att variationsrika uppföljningstillfällen av läxorna är av betydelse för att elever ska motiveras till att utföra dem. Dels för att lärarna ska uppmärksamma elever som inte förstått och återkoppla med dessa, samt lärares egen reflektion kring undervisningen. Tam och Chan (2016) belyser hur läxor ger lärare möjlighet att reflektera över undervisningen. Att lärare ser brister och framgångar i sin undervisning är en viktig aspekt i förhållande till lärares yrkeskompetens.

Syften med läxor

Saam och Joeng (2013) lyfter vikten av att förklara syftet med läxor, både för elever och föräldrar, vilket även lärarna i studien talar om. Dock är de erfarna lärarna mer noga med att förklara syftet tidigt för eleverna och de poängterar att de börjar med det från och med elevernas första år i skolan. De erfarna lärarna påtalar att de ständigt uppmärksammar syftet, i synnerhet vid varje terminsstart. Detta kan tänkas vara värdefull information i hänseende till att elever ska utföra sina läxor redan från start.

För- och nackdelar

En av de mindre erfarna lärarna tycks vara betydligt mer lyhörd för diskussionen kring läxornas varande eller icke-varande. De problematiserar i högre grad själva användningen av läxor. Lärare L3 menar att det skulle kunna vara en fördel att helt avstå från läxor av flera anledningar.

En fördel som nämns beträffande att inte bruka läxor är att alla elever ges samma möjlighet. Hemförhållandena blir inte en avgörande faktor utan det är det som erbjuds i skolan som blir samma och definitivt för alla. Lärarna ser även en fördel till eget behov angående att inte bruka läxor. De menar att läxfriheten innebär att mer tid och engagemang kan läggas på lektionsplanering och andra områden i skolan. Lärare L3 tydliggör: ”att man känner att man kan lägga krut på annat man behöver inte ha den delen liksom, så man kan lägga krut på annat i skolan.”

Diskussion

Både lärare med erfarenhet och mindre erfarenhet tycks resonera lika angående läxor. Det är få resonemang som skiljer sig. Hur lång arbetserfarenhet en lärare har förefaller inte vara avgörande gällande resonemangen angående läxor. Det verkar snarare vara läxors traditionella grund som är en bidragande faktor till användningen av dem.

I vissa avseenden är det föga förvånande att skillnaderna på lärarnas resonemang är få. Det är på sätt och vis självklart med tanke på att det inte finns så mycket forskning på området, men i hänseende till den forskning som finns stämmer de resonemang som fördes i studien väl överens med tidigare forskning (Brock et al., 2007; Hang, Wan & Peng, 2011; Kristoffersson, 2015; Matei & Ciasca, 2015; Rudman, 2014; Skolverket, 2016; Tam & Chan, 2016).

Dock är en lärare med mindre erfarenhet mer osäker på läxors existens. Läraren L3 talar om osäkerheten kring att använda läxor, men brukar dem likväl. Det kan tänkas bero på att den tradition läxor grundar sig på har grävt sig så djup att den är omöjlig att motsätta (Kralovec, 2007). Lärarna med erfarenhet nämner inte denna osäkerhet med att använda läxor lika påtagligt och det kan tänkas bero på att de känner sig mer säkra gällande användningen av läxor. En möjlighet till denna säkerhet är att lärarna använt läxor så pass länge att de är fullt bekväma med det arbetssättet. Eller att de anser att de färdigheter, som ansvarstagande och självständighet, i enighet med Matei och Ciasca (2015) och Tam och Chan (2016) läxor ger elever är mer gynnsamma än ofördelaktiga. Att debatterna kring läxor inte förekom lika påtagligt när lärarna med erfarenhet började arbeta är troligen ytterligare en orsak till att de känner sig säkra i sin ståndpunkt att bruka läxor.

Huruvida det är av betydelse hur lång erfarenhet en lärare har då de belyser vikten av motivation vid läsning är en obetydlig faktor, då motivation berörs av de erfarna lärarna vid andra tillfällen. De erfarna lärarna i studien talar om att motivera elever bland annat utifrån att individanpassa uppgifter, vilket Löwing (2008) även förespråkar.

Det är möjligt att de erfarna lärarna gör medvetna val av vilka läseböcker eleverna ska ha, som fungerar lika väl för eleverna som om eleverna själva får välja böcker. Många belyser faktorn att elever bör känna intresse för vad de läser. Bland annat förespråkar Taube (2013) att motivera elever till att läsa genom att de får läsa texter som intresserar dem, trots det kan det tänkas vara så att de mer erfarna lärarna väljer att använda de förutbestämda läseböckerna enbart för att de ständigt har arbetat på detta vis. Alla lärarna tycks dock ense om att motivationen är viktig, det är mer frågan om hur denna skapas på bästa sätt.

Lärarna belyser både för- och nackdelar med läxor i anknytning till hemmen. Samtliga lärare i studien menar att det finns en koppling i anslutning med föräldrar genom läxor, vilket även forskning påvisar (Sam & Joeng, 2011). Att denna koppling sker förutsätter att lärare ansvarar för att informera föräldrar å ena sidan, men att kopplingen är genomförbar kräver respons från föräldrar å andra sidan. Lärarna i studien menar att de ständigt arbetar med att ha en bra kommunikation med vårdnadshavare för att läxläsningen ska gå så bra som möjligt.

Ytterligare en aspekt av läxor i anknytning till hemmen är den faktor att stöttning av föräldrar varierar. Det är ett ständigt problem att elever många gånger är beroende av stöttning hemifrån när de utför sina läxor (Hang, Wan & Pen, 2011). Då denna nackdel är påtaglig bör läxors vara eller inte vara övervägas. En lösning om alla läxor inte avskaffas är att avskaffa alla läxor förutom läsläxan som, enligt lärarna i studien, är den mest primära. Är det endast

den läxan som förekommer skulle eventuellt läxläsning på skolan kunna möjliggöras. Kristoffersson (2015) menar att det är värdefullt med läxläsning på skolan för många elever och i detta fall skulle även den orättvisa faktorn angående stöttning hemifrån försvinna och ojämlikheten med avseende på det stöd elever får i hemmet skulle inte bli lika allvarlig (Hang, Wan & Pen, 2011).

Reflektion kring studien

Det kunde lika gärna vara skillnader inom de olika huvudgrupperna ”erfaren” och ”mindre erfaren” som mellan dem. Erfarenhet tycks inte spela roll relaterat till att bruka läxor eller hur de används, samt i vilket syfte. Läxor tycks vara en norm i samhället.

För ett rättvisare resultat hade det varit intressantare om skillnaden mellan ”erfaren lärare” och ”mindre erfaren lärare” varit större, samt att de erfarna lärarna arbetat utifrån fler läroplaner. Då studien endast utgår från fyra respondenters resonemang begränsas resultatet och det hade varit att föredra att fler deltagare deltog i studien för att möjliggöra en generalisering av resultatet.

Didaktiska implikationer

Resultatet i studien visar att lärare, trots olika lång erfarenhet inom yrket, resonerar relativt lika angående läxor. Det är även tydligt att läxor genomsyrar stora delar av elevers skolgång. Genom dessa aspekter kan de resonemang som förs i studien tas till hänsyn då lärare väljer att använda läxor i skolan. Lärare kan utifrån resonemangen som beskrivs i resultatet ges en förståelse kring hur läxor kan användas för att fungera som didaktiska verktyg i skolan, eller som komplement till undervisningen. Eftersom läxor ständigt debatteras är det väsentligt att lyfta de resonemang som lärare har angående läxor för att ge indikationer till varför läxor bör brukas eller inte brukas i undervisningen, samt lyfta de viktiga aspekter som finns om läxor också.

Vidare forskning

Efter att ha avslutat denna studie har jag fått erfara att läxor är, och antagligen förblir, ett debatterat ämne. Genom att ha tagit del av de resonemang om läxor som lärarna i studien lyfter har jag insett att läxor är ett viktigt ämne, som både kan främja och hämma elevers skolgång. I vidare forskning vore det därför av intresse att undersöka om de för- och nackdelar, samt syften, som lyfts angående läxor stämmer överens med elevers uppfattningar. Ytterligare av intresse vore att undersöka hur lärare som inte använder läxor resonerar.

Referenser

- Alatalo, T. (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: om lärares möjligheter och hinder* (Doktorsavhandling, institutionen för pedagogik och specialpedagogik). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Alm, P. (2014). Läxor skapar onödig stress. *Svenska Dagbladet. Debatt*. Hämtad från <https://www.svd.se/laxor-skapar-onodig-stress>
- Brock, H. C., Lapp, D., Flood, J., Fisher, D., Tao Han, K. (2007). Does homework matter? An investigation of teacher perceptions about homework practices for children from non-dominant backgrounds. *Urban Education*, 42(4), 349–372.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2 uppl.) Malmö: Liber AB.
- De Wittea, K., & Van Klaverena, C. (2014). How are teachers teaching? A nonparametric approach. *Education Economics*, 22(1), 3–23.
- Fridolfsson, I (2015). *Grunderna i läs- och skrivinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Grootenboer, P. (2009). Homework and Learning Mathematics. *Australian Primary Mathematics Classroom*, 14(4), 11–15.
- Hagger, M. S., Sultan, S., Hardcastle, S. J., Reeve, J., Patall, E. A., Fraser, B., Chatzisarantis, N. L. D. (2016). Applying the integrated trans-contextual model to mathematics activities in the classroom and homework behavior and attainment. *Learning & Individual Differences*. 45(u.å), 166-175.
- Hong, E., Wan, M. & Peng, Y. (2011). Discrepancies Between Students' and Teachers' Perceptions of Homework. *Journal of Advanced Academic*, 22(2), 280-354.
- Kralovec, E. (2007). New Thinking about Homework *Encounter*, 20(4), 2-3.
- Kristoffersson, M. (2015). Swedish Lower Secondary School Teachers' Perceptions and Experiences Regarding Homework. *Universal Journal of Educational Research*, 3(4), 296-305.
- Lociz, V. (2016). Hemläxors nytta inte självklar. *Skolverket, skolutveckling*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/undervisning/hemlaxors-nytta-inte-sjalvklar-1.203316>
- Lärarnas tidning (2004). *Ingen lag reglerar läxor*. Hämtad från <https://lararnastidning.se/ingen-lag-reglerar-laxor/>
- Löwing, M. (2008). *Grundläggande aritmetik: matematikdidaktik för lärare*. (1. Uppl.). Lund: Studentlitteratur

- Matei, Ș., & Ciasca, L. (2015). Primary Teachers Opinion about Homework. *Acta Didactica Napocensia*, 8(3), 29-36.
- Morgan, P., & Fuchs, D. (2007). Is There a Bidirectional Relationship between Childrens' Reading Skills and Reading Motivation?. *Exceptional Children*. 73 (2), 165-183.
- Rudman, N. P. C. (2014). A review of homework literature as a precursor to practitioner-led doctoral research in a primary school. *Research in Education*, 91(1), 12-29.
- Saam, J., & Jeong, T. (2013). In Search of the Epiphany of Homework Assignments: A Model of Evaluating Local Schools' Homework Practices. *Universal Journal of Educational Research*, 3(2), 119-127.
- Skolverket. (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (Reviderad 2017). Stockholm: Fritzes förlag.
- Skolverket. (2016). *Läxor och läxhjälp*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/laxor-laxhjalp-1.225166>
- Skolverket (2014a). *Mer än bara läxor – en utvärdering av läxhjälp på tio skolor*. Hämtad från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3264.pdf%3Fk%3D3264
- Skolverket (2014b). *Läxor i praktiken – ett stödmaterial om läxor i skolan*. Hämtad från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3340.pdf%3Fk%3D3340
- Sverige. Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna*: Lpo 94 : Lpf 94. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Sverige. Skolöverstyrelsen (1962). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm:
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (3., [rev. och uppdaterade] utg.). (s. 251-310). Stockholm: Natur & kultur.
- Taube, K. (2011). *Barns tidiga skrivande*. Stockholm: Nordstedts
- Taube, K. (2013). *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. (5., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Thelin, B. (2017). Fenomenologi. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/skoloverstyrelsen>
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

1980 års läroplan för grundskolan: inledning: mål och riktlinjer. (1980). Stockholm:
LiberFörlag/Allmänna förl..

Bilaga 1

Intervjufrågor:

1. Hur definierar du läxor?

Bakgrund

2. Hur länge har du arbetat som lärare?

3. I vilka årskurser har du varit verksam i som lärare?

4. I vilken årskurs arbetar du i nu?

Läxor i olika ämnen

5. I vilka ämnen ger du ut läxor?

6. Varför har du valt att ge läxor i dessa ämnen?

7. Vilka typer av läxor ger du ut i respektive ämne?

8. Hur/varför skiljer sig läxor åt för eleverna?

9. Hur ofta ges läxor ut?

10. Hur mycket tid förväntas elever sitta med dem?

Syftet med läxor

11. Vad är syftet med varje typ av läxa?

12. Brukar du som lärare förklara varför eleverna får läxor? - syftet med respektive läxa eller syftet generellt med läxor

13. Hur följs läxor upp? Hur får elever respons på läxor?

14. Hur uppnås syfte med läxorna uppnås?

För- och nackdelar med läxor

15. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med läxor?

16. Vilka fördelar respektive nackdelar anser du finns med att inte ge ut läxor?

17. Hur tycker du kopplingen till vårdnadshavare brukar vara i samband med läxor?